ئایا خواستی
"جیابوونەوەی کوردستان وپیکهینانی دەولەتیکی سەربەخۆ "
زەرورەتی ماوە ؟

خەسرەو سایە

k.saya@ukonline.co.uk

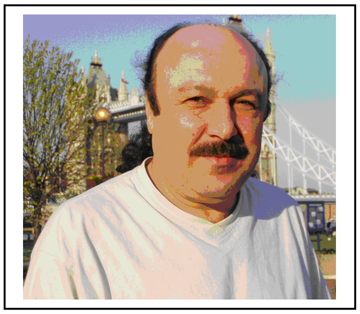

رووخانی رژیمی بەعس و هاتنەپیشەوەی بارودۆخیکی سیاسی نوی لەعیراق، پیکهینانی دەولەت وبوونی تالەبانی بەسەرۆك كۆمار و وەرگرتنی پۆستی وەزارەتەکان لەحکومەتی تازەی عیراقدا، تادەگات بەشیوە دانپیدانانیك بەدەسەلاتە محلیەکانی یەکیتی وپارتی وداوای فیدرالیزم.. ئەمانە بەگشتی، وانیشان دەدەن کەکیشەی کورد پیشرەوی‌یەکی کردووە و لەمبارەشەوە خواستی جیابوونەوە ودامەزراندنی دەولەتیکی سەربەخۆ لەکوردستان، ئیتر هەلومەرجی بابەتی بۆنەماوەتەوە، وەیا لانی‌کەم بۆماوەیەکی‌تر چۆتەدواوە.. کەچی حیزبی کۆمۆنیستی کریکاری عیراق لەکۆنگرەی سیهەمی خۆیدا یەکجاری تر پیداگری خۆی لەسەر خواستی جیابوونەوە و پیکهینانی دەولەتیکی سەربەخۆ راگەیاندەوە.. حیکمەتی ئەم هەلویستە چی‌یە، لەکاتیکدا نەحیزبیکی جودا خوازە بەشیوەیەکی گشتی وەنە لەروانگەی نەتەوە و نەتەوە چیتی‌یەوە لەم خواستە دەروانی؟ ئایا خواستی جیابوونەوە مەوزوعیەتی فەوری هەیە بۆ خەلکی کوردستان؟ ئەگەر وەلام ئایە، بناغە سیاسی و کۆمەلایەتی‌یەکانی ئەم خواستە لەئیستادا چی‌یە وبۆچی دەگەریتەوە؟ لەوەلامی ئەم پرسیارانەدا سەرتا ئاوردانەویەك پیویستە:

حیزبی کۆمۆنیستی کریکاری عیراق و

پیشینەی داکۆکیکردن لەخواستی جیابوونەوە:

یەکەمجار مەنسور حیکمەت، سالی 1995 لەوتاریکدا بەناوی" لەپیناو داکۆکیکردن لەخواستی سەربەخۆیی کوردستانی عیراق" خواستی جیابوونەوەی کوردستان وپیکهینانی دەولەتیکی سەربەخۆی سکولارو غەیرە قەومی هینایە ئاراوە ودواتریش کۆمیتەی ناوەندی حیزبی کۆمۆنیستی کریکاری عیراق ئەم سیاسەتەی پەسەندکردو لەبەلگەنامەیەکدا وەك هەلویست و ریگاچارەی خۆی بۆ مەسەلەی کورد لەعیراقدا راگەیاند. بەلام پەسەند کردن وبەدەستەوە گرتنی خواستی سەربەخۆیی، لەبنەرەتەوە وەلامیك بوو بەدووگرفتی سەرەکی: یەکەمیان، ناسنامەی دەولەتی عیراق وەك دەولەتیکی قومی عەرەبی وهاوکات لەسەر کاربوونی رژیمی بەعس، ئەو هەلومەرجانەی هینابووە ئاراوە، کەخەلکی کوردستان بەهۆی کوردبوونیانەوە، چ لەبارەی قانونی ومافەوە وەك هاولاتیانی پلە دوو لەبەرامبەر دەولەت وحکومەتی مەرکەزیدا بناسیندرین وهاوکاتیش لەگەل خویناویترین شیوەی زولم وستەمی نەتەوایەتی بەرەو رووببنەوە. رژیمی بەعس بەمەبەستی سەقامگیرکردنی دەسەلاتی سەرکوتگەری خۆی وداسەپاندنی هەویەتی قەومی–عربی بەسەر خەلکی عیراقدا وبەسود وەگرتنی لەدەستور وپیناسەیەك کەبۆ دەولەتی عیراق کرابوو، کەوتە پەلاماردانی خەلکی کوردستان وبەشیوەیەکی سیستماتیك زولم وچەوسانەوەی نەتەوایەتی پەرەپیدا. داسەپاندنی ئەوپەری بیمافی، جەنگ وکاولکاری، زیندان وئیعدامی بەلیشاو، ئەنفال وکوشتنی بەکۆمەل، تا دەگات بە تەرحیل و تەبعیس وتەعریب و خولقاندنی چەندین کارەساتی تراژیدی و نائینسانی..ئەمانە هەموویان بوونە هۆی ئەوەی کە کیشەی کورد وەك برینیکی بیچارە لەجەستەی کۆمەلگای عیراقدا هەلکۆلی. ئەم واقعیەتانە فرسەتی ئەوەی دایە دەست بۆرژوا ناسیونالیستی کورد وحیزبەکانی لەوانە پارتی ویەکیتی تاکیشەو دەعوای خۆیان بەخاتری وەرگرتنی ئیمتیازاتیکی ئابووری وسیاسی، لەبەرامبەر دەولەتی مەرکەزیدا، لەسەر حسابی هەبوونی ستەمی نەتەوایەتی، بهیننە ئاراوە و کوردستان بکەنە مەیدانی شەر وپیکدادانیکی نەبراوەی چەکداری وبۆ چەندین دەیە کومەلگای کوردستان وعیراق لەنائارامی و رقەبەریتی قەومیدا رابگرن و سەرەنجام قەلیشتیکی گەوەرەش لەنیوان خەلکی کوردزمان وعەرەب زماندا پیکبیت.

بەلام جەنگی یەکەمی کەنداو وهاتنەکایەوەی "ناوچەکانی دژە فرین"، فاکتۆریکی تری بۆئەو واقعیەتانە زیادکرد، ئەویش سەرگەردانی سیاسی کوردستان و هەلواسرانی پیناسەی مافی سیاسی و ناسنامەی ولاتی بوونی خەلکەکەی بوو. کەبەهۆیەوە کوردستان لەنیو پیناسەکانی دەولەت و پەیوەندی‌یە جیهانی‌یەکاندا، نەخۆی دەولەتیکی بەرەسمیەت ناسراوی نیو دەولەتی بوو وەنە بەشیك بوو لەدەولەتیکی تر، بەلکو بووە ئۆردوگایەکی گەورەی ئاوارەیی وچارەنوسی خەلکەکەشی کەوتە دەست چەندحیزبیکی ناسیونالیستی چەکدار، کەبۆ راگرتنی دەسەلات و نفوزی خۆیان وگیرفانپرکردنیان، کەوتنە شەرو پەلاماردانی چەکداری و رقەبەریتی بەردەوامەوە وبەیەکجاری ژیانی مەدەنی وئارامی کۆمەلایەتیان خستە ژیر پیوە.. لەسەر بناغەی ئەم واقعیەتانە خواستی سەربەخۆیی کوردستان وپیکهینانی دەولەتیکی سەربەخۆ وەلامیکی واقعی وپیشراوانەبوو بەم گرفتانە. کە دەتوانی کوردستان هەم لەستەمی نەتەوایەتی

وبارودۆخەکانی ژێر سایەی دەولەت وحکومەتیکی قەومی وسەرکوتگەر دەرکیشی و هەم کۆتایی بەسەرگەردانی و نادیاری چارەنوس وئاکامە زیانبارەکانی بهینی. بەلام ئیستاچی؟ خواستی سەربەخۆیی کوردستان بۆ! لەکاتیکدا کەرژیمی بەعس لەسەر کارنەماوە وسەرانی ئەحزابی کوردی بوونەتە کاربەدەست لەدەولەتی تازەی عیراقدا وهاوکاتیش سەرگەردانی کوردستان لەپرۆسەی دامەزراندنەوەی دەولەتی تازەدا رووەو ئاستانەیەکیتر ملدەنی؟ لەمبارەوە پیویست دەکات سەرنجیك لەبارودۆخەکانی ئیستای عیراق بدەین.

بارودۆخەکانی ئیستای عیراق ومەسەلەی کورد :

رووداوەکانی دوای جەنگ و رووخانی رژیمی بەعس، تا بوونی تالەبانی بەسەرۆك کۆماری عیراق و پیکهاتنی حکومەتی جەعفەری مەسەلەی کورد وداهاتووی خەلکی کوردستانی بردۆتە نیو هەلومەرجیکی تازەوە. ئەوە دروستە کەلەئارایشتدانەوەی حکومەت و دەسەلاتی ئیستادا حکومەتی بەعس شوینی نەماوە و بەمهۆیەشەوە خەلکی کوردستان لەروانگەی قانونی و مافەوە ستەمی نەتەوایەتییان لەسەر نەماوە، بەلام جەنگ وداگیرکاری وسیناریۆیەکی رەش کەئیستا سەرتاپای کۆمەلگای عیراقی داگرتووە، مەسەلەی کورد و داهاتووی خەلکی کوردستانی لەنیو ئاسۆیەکی نادیارو تاریکدا راگرتووە وسپاردویەتی بەکاریگەری چەند فاکتۆریکی سەلبی تازە. لەپیشیانەوە ناپایەداری حکومەتیك کەئەمریکا بەناوی دیموکراسی و هەلبژاردنەوە لەدەستەو تاقمی قەومی وئیسلامی پیکیهیناوە، نەك ریگا ناکاتەوە بۆئارامکردنەوەی بارودۆخەکانی ئیستا و چارەسەربوونی کیشەی کورد لەنیوان هیزەکاندا، بەلکو خۆی دەبیتە فاکتۆریك بۆ نائارامی ودریژەکیشانی جەنگ و تیرۆریزم و سەرگەردانییەك کەسەرتاپای کۆمەلگای عیراقی داگرتووە وبەم هۆیەشەوە مەسەلەی کورد وریگاچارەکەی رووەوداهاتوویەکی نادیار راپیچدەکات. پیکهاتنی حکومەتی تالەبانی و جەعفەری لەسەر بناغەی دیفاکتۆی فیدرالیزم و دەسەلاتی ئیسلامی ئەم حکومەتە ناپایەدارو جیگیر رادەگری وناتوانی بارودۆخەکان کۆنترۆل بکا. بەتایبەتی کەئەم حکومەتە بەرهەمی فشاری ئەمریکایەو لەسەر میزانی هیزە واقعییە پیکهینەرەکانی رانەوەستاوە و درەنگ یازوو لەفولکەی"تەوافقات" وریکەوتنە دەروونییەکانی دەردەچی و ئیحتمالی هەلایسانی شەرو پیکدادانی ناوخۆ دەکاتە یەك ئیحتمالی واقعی. لەلایەکیتریشەوە ناپایەداری ئەم حکومەتە هۆکاریکە بۆ بەشکست کیشانی تەوافقات و ریکەوتنەکانی نیوان خودی یەکیتی وپارتی وراگرتنی بارودۆخەکانی کوردستان لەنیو دلەراوکی و نائارامی و بارودۆخیکی ناجیگیری بەردەوامدا کەکەس نازانی چ ئاکام وکارەساتیکی بەدواوە دەبیٚ. لەمەش زیاتر حکومەتی ئیستا کەلەسەر بناغەی هەویەتی قەومی وئیسلامی دامەزراوە ولەکاتیکدا کەئیسلامی سیاسی بالادەستی زیاتری پەیداکردووە، بەپویست کۆمەلگای عیراق لەنیو کیشمەکیشی قەومی وئاینیدا رادەگری و خەلکی کوردستان دووبارە دەخاتەوە بەر دەم ئیحتمالی لەشکرکیشی و شەرو کوشتارو ئاوارەبوونەوەیەکی تر لەلایەن دەسەلاتی مەرکەزی عیراقەوە. هەموو ئەم واقعیەتانە وپرۆسەی ئیلحاقکردنەوەی کوردستان وگیرانەوەی بۆژیر سایەی دەولەتی مەرکەزی بەخاتری وەرگرتنی چەند پۆستیکی وەزارەت و پاراستنی دەسەلاتە محلییەکانی پارتی ویەکیتی، راکیشانی مەسەلەی کورد وداهاتووی خەلکی کوردستانە بۆ نیو سیناریۆی سەرهەلدانەوەی ستەم وزۆری نەتەوایەتی وسەرگەردانییەك کەبەلاو موسیبەتەکانی کەمتر نابی لەسەردەمانی رژیمیبەعس. راستییەکانی ئەم بارودۆخانە وفەزایەك کەپیشهاتوون نەك هەرریگایان بۆچارەسەری کیشەی کورد نەکردۆتەوە وئاسانکاریان بەوجودنەهیناوە، بەلکو مەسەلەی کوردو داهاتووی خەلکی کوردستان خەلکی کوردستانی بردۆتە بەردەم کیشەو گرفتی تازەوە. کەوایە ئەو گرفتانەچین.

گرفتەکانی ئیستای خەلکی کوردستان و زەرورەتی خواستی سەربەخۆی کوردستان :

بارودۆخیك کەلەئیستادا لەعیراق پیکهاتووە و هەروەها سیاسەتیك کەلەونیوەدا ئەحزابی ناسیونالیزمی کورد پەیرەوییان لیکردووە و دەیکەن، گرفتەکانی وەك ستەمی نەتەوایەتی وسەرگەردانی سیاسی کەچەندین سالە بەرۆکی بەخەلکی کوردستان گرتووە، بەپیویست قالبیکی تازەیان بەخۆەگرتووە. ئەوەی کەحکومەتی ئیستا ناپایەدارو جیگیرەو لەسەر بناغەی هەویەتی قەومی ئیسلامی دامەزراوە، بەناچاری خەلکی کوردستان هەم دەباتەوە نیو گیژاو وسەرگەردانییەکی سەراسەری کەبەسەر خەلکی عیراقدا داسەپیندراوە و هەم ئەوان لەگەل دەورەیەکی تر لەکیشمە کیشو پیکدادانی قەومی ولەشکرکیشی بەرەو رووەدەکاتەوە. هاوکات ئیلحاقی بەزۆر و پەلکیشکردنەوەی کوردستان بۆژیر سایەی ئەم بارودۆخانە بەیەکجاری مافو ئازادییە فەردییەکانی خەلکی کوردستان وچارەسەری کیشەکەیان لەژیر پیدەنی وهاوکاتیش هەلومەرجی دیفاکتۆ وسەربەخۆییەك کەبەکردەوە بەدەستیان هیناوە دەدۆرینن وسەرەنجامیش بۆ ماوەیەکیتر ژیان وژارەنوسیان دەکەویتەوە ژیر سایەی دەسەلات ونفوزی چەکداری ئەحزابی ناسونالیستی کورد ومەسەلەی پیکهینانی کۆمەلگایەکی مەدەنی و راوەستاو لەسەر مافو ئازادییەکانی خەلك وبەدورلەچەوسانەوە وپەلاماری قەومی بەمەحال دەسپیری. لەم روانگەیەوە خەلکی کوردستان و داهاتووەکەیان لەئیستا لەگەل دووگرفتی سەرەکی بەرەو رووە:

یەکەمیان: گرفتیك کەلەئەوزاعی سەرگەردانی سیاسی وسیناریۆیەکی رەش کەلەعیراقدا داسەپاوە وکوردستان ومەسەلەی کوردی بۆپەلکیشکراوە، دەکاتە ئەوەی کەئیستاو داهاتووی خەلکی کوردستان بسپیردری بەکیشمەکیشیکی نەبراوەی قەومی وسەرکوتی دووبارەی ماف وئازادیەکانیان لەسایەی دەسەلات وکارنامەی رەشی ئیسلامی سیاسیدا.

دووەمیشیان: گرفتی مانەوەی خەلکی کوردستان لەژیر سایەی دەسەلاتی ناوچەیی ومیلیشیای ئەحزابی ناسیونالیستی کورد وسیاسەتی کایەکردنیان بەژیان وموقەدەراتی خەلکەوە وبەمجۆرەش ریگەگرتنیان لەبردنی کۆمەلگای کوردستان بەرەو دەسەلاتیکی مەدەنی کەبتوانی ئارامی و ئاسوودەییان بۆ پیکبهینی.

خواستی جیابوونەوە و پیکهینانی دەولەتیکی سەربەخۆی غەیرەقەومی وغەیرە دینی لەکوردستان لەبنەرەتەوە وەلامە بەم گرفتانەی بەردەم خەلکی کوردستان ودەرکیشانی ژیانی ئیستا وداهاتووی ئەوانە لەگیژاویك کەئەمریکاو ئەحزابی ناسیونالیستی کورد بۆقازانجی خۆیان بەسەر خەلکی کوردستان و مەسەلەکەیاندا دایان سەپاندووە. جیابوونەوە و دامەزارندنی دەولەتیکی سەربەخۆی سکولارو غەیرە قەومی، جگەلەوەی کەکۆمەلگای کوردستان و داهاتووەکەی لەژیردەستی سیاسەت وکارنامەی ئەحزابی قەومی و وئیسلامی سیاسی دەردەکیشی وبۆهەتاهەتایە برینی "کیشەی کورد" لەجەستەی کۆمەلگای عیراق و ناوچەکە پاکدەکاتەوە، هاوکات ریگادەکاتەوە بەدامەزراندنی دەولەت وسەقامگیرکردنی دەسەلاتیك کەمافو ئازادیەکانی خەلکی کوردستان بەفراوانی تییدا بەرکەمال بی وکۆتایی بەدلەراوکی ودەسەلاتی ناوچەیی ئەحزابی میلیشیاو کۆنەپەرست وعەشیرەتی بهینی .. بەم هۆیەوەیە کەخواستی جیابوونەوە و دامەزراندنی دەولەتیکی سەربەخۆ لەکوردستان یەك زەرورەتی واقعی و ئەمرۆییەو حیزبی کۆمۆنیستی کریکاری عیراقیش داکۆکی لیدەکاو بۆی تیدەکۆشی.

2005-5-25